

MUḤAMMAD ŠĀLIḤ ÉS BANNĀ'Ī

MUḤAMMAD ŠĪBĀNĪ HÓDÍTÁSAINAK KRÓNIKÁSAI

Csiky Gergely

ELTE BTK, Török Filológiai Tanszék
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/D
gergelycsiky@yahoo.com

Muḥammad Šībānī hódításai Közép-Ázsia történetének egyik legnagyobb korszakváltását jelzik. A sejbánidák abū'l-ḥayrida ágából származó kán 1500 és 1509 között meghódította Közép-Ázsia nagy részét, kiszorítva ezzel a térséget addig uraló timuridákat.¹

A továbbiakban azt vizsgálom, hogy mennyiben jelentett ez az időszak korszakváltást a historiográfiában. Kik voltak az események tolmácsolói? Hogyan jellemezték a hódítást a kortárs történetírók? A kérdést Muḥammad Šāliḥ és Kamāl al-Dīn Bannā'ī Šībānīnāma-in keresztül vizsgálom, különös figyelmet szentelve a szerzők életútjának.

A két szerző megközelítőleg egykorú volt Šībānīval (aki 1451-ben született): Muḥammad Šāliḥ 1455-ben született Ḥ'wārazm-ben,² míg Bannā'ī 1453-ban Harāt-ban.³ Származásuk eltérő volt. Muḥammad Šāliḥ a Bilgūt törzsbeli Nūr Sa'īd Ḥ'wārazmi helytartó fia volt. Apja Abū Sa'īd uralkodása alatt eltávolodott a hatalomtól, többször fellázadt, míg végül 1468-ban Harāt-ban kivégezték.⁴ Apja halála után Muḥammad Šāliḥ az ifjúkorát Harāt-ban töltötte, ahol 'Abd al-Raḥmān Jāmī, a kor legnagyobb perzsa költőjének tanítványa volt.⁵

Bannā'ī⁶ alacsonyabb sorból származott, Muḥammad Ḥān Sabz építész (*sar-bannā*) fiaként. Jahān-Šāh qaraqoyunlu uralkodó 1458-as Harāti betörésekor

¹ Šībānī történetéhez lásd McChesney, R. D.: Šībānī khān. In: *Encyclopedia of Islam* IX. (ed. by Bosworth et al.) Leiden 1997, p. 426.

² Életrajzi adataira lásd Hofman, H. F.: *Turkish Literature – A Bio-Bibliographical Survey*. Section III. Part I. Vol. 5: P-S. Utrecht 1969, pp. 294–298.; Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura Srednej Azii XVI-XVIII vv. (pis'mennye pamjatniki)*. Taškent 1985, pp. 22–25.

³ Mirzoev, A. M.: *Kamal ad-Din Bina'i*. Moskva 1976.; Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. pp. 17–20.; Judin, V. P.: Šejbani-name. In: Abuseitova, M. H. – Baranova, Ju. G.: *Pis'mennye istočniki po istorii i kul'ture Kazahstana i Central'noj Azii v XIII-XVIII vv. (bibliografičeskie obzory)*. Almaty 2001, pp. 53–54.

⁴ A Nūr Sa'īd történetét leíró 'Abd al-Razzāq Samarqandī: Maṭla' al-Sa'dayn-ben található elbeszélését szó szerint idézi Melioranskij, P. M. (izd.): *Muhammad Salih: Šejbani-name. Džagatajskij tekst*. Sankt-Petersburg 1908, pp. X–XIII.; az események történeti háttéréhez lásd Barthold, W.: *Uluğ Beg und seine Zeit*. Leipzig 1935. p. 214. és Aka, I.: *Mirza Šahrüh ve zamani (1405–1447)*. Ankara 1994, p. 90.

⁵ Šams al-Dīn Šāmī: *Qāmūs al-'ālam*. IV. H1311/1893–4, p. 2928.

⁶ Nevének értelmezése vitatott, Közép-Ázsiában inkább a Binā'ī nevet használják ('épületes'), míg az angolszász szakirodalomban a Bannā'ī (építész fia) terjedt el.

Bannāʾi családját is magával hurcolta, így a költő gyermekkorában három évet élt Šīrāzban, és csak H856-ban (1460/61) tért vissza Harāt-ba.⁷

Fiatal korában mindkét költő a harāti irodalmi élet elismert alakja volt, de mindketten hamar összekülönböztek a politikai és szellemi elit tagjaival: Muḥammad Šāliḥ az uralkodóval, Ḥusayn Bāyqarā szultánnal,⁸ Bannāʾi pedig Nāvāʾi-val.⁹ Az ellentétek okát nem tudni pontosan. Annyi bizonyos, hogy a konfliktus kiváltó oka nem a török nyelvű irodalom volt, hiszen mint Abdulgani Mirzoev bizonyította, ő maga is írt török nyelvű verseket.¹⁰ Nāvāʾi valószínűleg Bannāʾi róla írt gúnyversei miatt orrolt meg rá.¹¹ Az ellentétek oda vezettek, hogy Muḥammad Šāliḥ és Bannāʾi nagyjából egy időben elhagyta Harāt-ot, és Samarqand-ba költözött.¹²

Miután Šāhruḥ szultán Harāt-ba tette át a székhelyét, a timurida birodalom súlypontja is délre tolódott. Samarqand jelentősége csökkent, és egyre inkább szimbolikus központtá vált, és miközben Harāt a tudomány és a művészet központjává fejlődött, Samarqand fénye némileg megkopott.¹³

Muḥammad Šāliḥ Samarqand-ban Darvīš Muḥammad Tarḥān szolgálatába lépett,¹⁴ míg Bannāʾi Qutb al-Dīn Yahyā hodzsánál szolgált.¹⁵ Šāliḥ először követte gazdáját, aki Buḥārā-ba indult Šībānī Samarqand-ot ostromló seregei elől, de mégis visszatért az ostromlott városba.¹⁶ Bannāʾi ugyanakkor a városban maradt. Šībānī-hoz szegődésük tehát egy helyen és egy időben történt meg.

Miután Šībānī elfoglalta Samarqand-ot, Bābur továbbra is a város közelében fekvő Bāg-Maydān nevű palotában maradt, majd 1500 júliusában visszafoglalta a várost. Bannāʾi, aki ekkor már Šībānī kán szolgálatában állott, Bāburhoz szegődött. Erra az időszakra vonatkoznak a *Bāburnāma* azon sorai, miszerint Bannāʾi sok szolgálatot tett Bāburnak.¹⁷ Úgy tűnik, Bannāʾi ügyesen lavírozott a két hatalom között, és csak akkor választotta végleg Šībānī-t, amikor az másodszor és ezúttal végleg elfoglalta Samarqand-ot.

⁷ Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 17.

⁸ Nāvāʾi: *Majālis al-naḥḥis*. 5. majlis (Levend, A. S.: *Ali Šir Nevāt*. IV. Cilt. Divanlar ile Hamse dişındaki eserler. Ankara 1968, p. 69.)

⁹ Ḥʿāndamīr: *Ḥabīb al-Siyar* III. 3 343. (Idézi Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 18.)

¹⁰ Mirzoev, A. M.: *Kamal ad-Din Binai*. Moskva 1976, p. 75.

¹¹ Bābur több anekdotát írt le a kettejük nemegyszer sértő hangvételű szópárbajairól: *Bāburnāma* Kābul H911. (Arat, R. R. (ed.) *Zahirüddin Muhammed Bābur. Vekāyī. Bābur'un hâtiratu*. Ankara 1946, p. 226.

¹² Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. pp. 23–24.

¹³ Aka, I.: *Mirza Šāhruḥ*. pp. 192–195.

¹⁴ Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 24.

¹⁵ Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 18.

¹⁶ Muḥammad Šāliḥ: *Šībānīnāma* XVII. (Melioranskij, P. M.: *Šejbani-name*. 22–23.; Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade. Ein özbekisches Heldengedicht in 76 Gesängen von Prinz Mohammed Salih aus Charezm*. Budapest 1885.)

¹⁷ Mano, E. (ed.): *Zahir al-Din Muhammad Bābur: Bābur-nāma (Vaḡāyī)*. Critical Edition based on four Chaghatay texts with Introduction and Notes by Eiji Mano. Kyoto 1995, p. 56.

A két szerző sorsa patrónusváltásuk után másként alakult, mely részben eltérő származásuknak köszönhető. Muḥammad Šāliḥ, egy előkelő timurida emír fiaként lehetőséget kapott politikai karrierre. Buḥārā elfoglalása után (1500. május 29.) Šībānī kán kinevezte őt Buḥārā kormányzójává (*dārūga*). Šāliḥ a megbízatást nem túl sikeresen teljesítette, mert alig egy hónapra rá a lakosság fellázadt ellene, amit csak a visszaforduló Šībānī kánnak sikerült leverníe. A balul sikerült kormányzóság után Šībānī maga mellé szólította, de nem esett ki végleg kegyeiből, hiszen újabb megbízatásokat is kapott. A Ḥiṣār és a Qunduz elleni hadjáratkor a Kābul felé menekülő ḥuttalāni fejedelem, Valī beg elfogásával bízták meg, amit sikeresen teljesített is.

Muḥammad Šāliḥ legfontosabb feladatát 1504-ben a ḥ^wārazmi hadjárat idején kapta, amikor kinevezték a Čārjū-i erőd parancsnokának. Buḥārā után ez látszólag kis feladatnak tűnik, de ḥ^wārazm elfoglalásához nélkülözhetetlen stratégiai pozíciójú ez a vár, mivel ez biztosította a főserég hátát a Merv és Harāt felől érkező erősítések ellen.¹⁸

Bannā'ī eközben Muḥammad Šībānī kánnal maradt, aki azzal a feladattal bízta meg, hogy írja meg uralkodásának és dicsőséges hódításainak hivatalos történetét. Ennek maradéktalanul eleget is tett, bár a költsézetet nem szívesen cserélte fel a történetírássra. Judin szerint ezt csak kényszerűségből cselekedte, mivel Bannā'ī ekkor Šībānī és fia szoros felügyelete alatt állt.¹⁹

Šībānī 1507-ben elfoglalta a timurida fővárost, Harāt-ot, és ekkor mindkét szerző győzedelmesen térhetett vissza több mint tízéves távollét után. Bābur leírása szerint ekkor mindketten igen felfuvalkodottan viselkedtek, közbotrányt okozva a városban. Šībānī ekkor Muḥammad Šāliḥ-ot bízta meg a város irodalmi életének irányításával, akinek Bannā'ī segített eligazodni a helyi viszonyokban.²⁰ A szerző később Šībānī kegyéből Nisā tartomány kormányzója lett, ott is halt meg 1534-ben.²¹

Bannā'ī Harātba vonulása után ott is maradt a szülővárosában egészen 1510-ig, amikor a Harāt felé közeledő qizilbaš seregek elől Qaršiba költözött a kán családjával együtt. 1512-ben halt meg a Qarši szafavida elfoglalását követő tömegmészárlásban.²²

A két *Šībānīnāma* jelentős mértékben különbözik egymástól. Muḥammad Šāliḥ *Šībānīnāma*-ja közép-ázsiai török nyelven, hívai dialektusban íródott, ami nem csoda, hiszen szerzője ḥ^wārazmi származású volt.²³ A mű metruma *ramal-i musaddas-i maḥbūn*, amit Bābur is idéz. Leírásakor Bābur hozzáteszi, hogy ez a *Subḥa* metruma, valószínűleg ekkor *Jāmī Subḥat al-Abrār* című *maṣnavī*-jére

¹⁸ Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 24.

¹⁹ Judin, V. P.: *Šejbani-name*. pp. 53–54.

²⁰ Vāsifī adatait ismerteti: Subtelny, M. E.: Art and Politics in Early 16th Century Central Asia. In: *CAJ* 27. 1983, p. 134.

²¹ Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 24.

²² Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 19.; Storey, C. A.: *Persian Literature – A Bio-bibliographical survey*. II. Special Histories of Persia, Central Asia and the Remaining Parts of the World except India. London 1936, p. 302.

²³ Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade*.

gondolhatott.²⁴ Eszerint az egyik legfőbb ellenfél nemcsak ismerte, hanem olvasta is a költeményt. Lesújtó véleményét elrettentő példákkal is illusztrálta, ugyanakkor műve más részeiben azt írta, hogy Muḥammad Ṣālih amúgy jó költő, sőt maga is idézi egyik-másik versét.²⁵ Érdekes megfigyelni, hogy Bābur számára nem az volt felháborító, hogy Muḥammad Ṣālih dicsőítő költeményt írt Ṣībānī-hoz, hanem hogy ilyen rosszul írta meg.

A *Ṣībānīnāma* stílusa egyszerű, közérthető és tényszerű, viszonylag kevés arab és perzsa kifejezést tartalmaz, sajnos a közérthetőség a metrika és a költői alakzatok rovására ment. A sorok szótagszáma ingadozik, a szerző a metrumot csak úgy tudta tartani, hogy rendszeresen Überlang-okat olvasott török szavakba, sőt több alkalommal még arab és perzsa szavaknál is elrontotta az ütemet. A mű sok metrikai hibát tartalmaz, így igazat kell adnunk Bābur értékelésének.²⁶

Ṣālih-hal szemben Bannāʾī prózában és perzsa nyelven írta művét. Műfaja *tārīḥ*, tehát krónika, melyet gyakran versbetétekkel és arab idézetekkel szakított meg. Stílusában a perzsa virágos stílust követi, gyakran alkalmaz költői alakzatokat, hasonlatokat, metaforákat, szóvirágokat. Bannāʾī művében a professzionizmushoz kétség sem fér. A fő különbség abban fedezhető fel, hogy Bannāʾī műve Judin megállapításai szerint kifejezetten fordítás jellegű.²⁷ A szövegben kisebb-nagyobb félreértésekre és tükörfordításokra bukkanhatunk, ami alapján feltételezhető, hogy egy török eredeti fordításának tekinthető. Sajnos nem tudni, hogy mi lehetett Bannāʾī művének ősforrása, hiszen több olyan adat is szerepel benne, mely semmilyen más forrásból nem mutatható ki.

A két szöveg tartalmában jórészt megegyezik, Bannāʾī *Ṣībānīnāma*-ja korábbi időszakban, Muḥammad Ṣībānī kán születésénél veszi kezdetét, míg Muḥammad Ṣālih csak Samarqand ostrománál veszi fel az elbeszélés fonalát. Mindkét történet Ḥʾārazm elfoglalásakor, az 1504-es évnél ér véget. Bannāʾī folytatta az események leírását, és megírta a *Futūḥāt-i Ḥānī* című művét, mely nem más, mint *Ṣībānīnāma*-jának kibővített és javított változata.²⁸

Bannāʾī műve ugyan fordítás, mégis a sejbanida kor kiemelkedő forrásai között tartjuk számon, hiszen eredetije nem ismert, és sok olyan adat szerepel benne, mely semmilyen más forrásban nem szerepel. A mű nemcsak a XV. század második fele és a XVI. század eleje eseménytörténetének rekonstrukciója szempontjából kulcsfontosságú, hanem jó földrajzi leírásokat tartalmaz a Szir-Darja-menti és Ḥʾārazm környéki városokról. Közép-Ázsia etnikai története szempontjából rendkívül fontosak a törzsi viszonyokról készült leírásai, több törzsnevet egyedül ez a forrás említ.

²⁴ Arat, R. R. (ed.): Bābur. Vekāyī. p. 198. egy ponthiba miatt a *maḥbūn* szót *majmūn*-nak értelmezte; Mano, E. (ed.): Bābur-nāma. p. 282.

²⁵ Arat, R. R. (ed.): Bābur. Vekāyī. pp. 198, 286.

²⁶ Mano, E. (ed.): Bābur-nāma. p. 282. Leírása szerint a *maṣnavī* „*bisṣār sust va farūdtur. Anī okuḡan kiṣi Muḥammad Ṣālihniḡ ṣīʾiridin bī-ʾitīqād bolur.*” (Nagyon gyenge és alantas. Aki olvassa, csalódik Muḥammad Ṣālih versében.).

²⁷ Judin, V. P.: *Šejbani-name*. pp. 53–54.

²⁸ Judin, V. P.: *Šejbani-name*. 54.; Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura*. p. 21.

Meglepő módon a mű viszonylag kevésbé kutatott, ismereteim szerint Magyarországon csak orosz fordítása található meg.²⁹ A művet 1996-ban Kazuyuki Kubo japán kutató adta ki.³⁰

Muhammad Šālih *mašnavī*-je Transzoxánia és a környező területek politikai eseményeinek részletes leírását tartalmazza. Az eseménytörténeti leírások mellett értékes forrásként szolgál a korszak társadalom és hadtörténetére is.³¹ Foglalkozik az államszervezettel és a hadsereg összetételével éppúgy, mint a korabeli törzsszervezettel. Šālih az események közvetlen szereplőjeként több olyan mozzanatot is megemlített, amiről Bannā'ī műve nem tett említést.³²

Muhammad Šālih *Šībānīnāma*-jának nagyon kevés kézírata van. Egy nagyon korai, még Šībānī életében készült példányt Bécsben őriznek, két kézírata Szentpéterváron található, egy pedig egy törökországi magánkönyvtárban.³³ A *mašnavī* már több kiadást megélt, először Vámbéry Ármin adta ki Bécsben 1885-ben,³⁴ majd Melioranskij 1908-ban Szentpéterváron.³⁵

A művek ideológiai hátterét leginkább a bevezető részekből és Šībānī-ra használt jelzők használatából lehet megítélni. Muhammad Šālih művében két állandó jelzőt használ Šībānī-ra: az *Amān al-Zamān* (a kor biztonsága)³⁶ és a *Ḥalīfa-i Raḥmān* (a kegyelmes helytartója).³⁷ Tulajdonságai felsorolásakor a vallásosság és a harci erények mellett kiemeli, hogy kevés bort iszik, és nem szokott lakomákat csapni, szembeállítva így a kán puritán életmódját a timurida mirzák vad lakomáival.³⁸ Kiemelte ugyanakkor a költői tehetségét, török verseit a serbethez hasonlítva. Érdekes, hogy közügyességére nagy hangsúlyt helyezett a jellemzéskor. A leírás célja nyilvánvalóan az volt, hogy bizonyítsa: az új kán minden tekintetben felér a timurida uralkodókhoz, sőt túl is szárnyalja őket, hiszen Muhammad Šībānī dzsingiszidák két ágát egyesítette magában, s így legitimációja erősebb lábakon áll, mint a parvenu timuridáké.

Muhammad Šālih az események aktív szereplője, a kán harcostársa volt. Érezhetően jó viszonyban volt Šībānī kánnal, akivel a költészetben és a politikában is jól megértették egymást. A költemény bevezető részében a költő a

²⁹ Judin, V. P.: Šejbani-name. In: Ibragimov, S. K. et al. (szerk.): *Materialy po istorii kazahskih hanstv XV–XVIII. vekov (Izvelenija iz persidskih i tjurkskih sočinenij)*. Alma-Ata 1969. pp. 96–127.

³⁰ Mano, E. – Kubo, K.: *A Synthetical Study on Centralasian Culture in the Turco-Islamic Period*. Kyoto 1997.

³¹ Nem véletlen, hogy Thúry József pont ezt a forrást használta fel párhuzamként a honfoglalás kori harcmodorhoz: Thúry J. *A régi magyar és török hadviselés*. HK 1. 1888. pp. 562–600.

³² Például a Šībānī-ellenes felkelések Qara Köl-ben (Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade*. pp. 66–86.) és a Horezm elleni hadjárat több részlete (Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade*. pp. 290–301.)

³³ Hofman, H. F.: *Turkish Literature*. p. 298.

³⁴ Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade*.

³⁵ Melioranskij, P. M.: *Šejbani-name*.

³⁶ Subtelny hibásan *Imām al-Zamān*-nak írta: Subtelny, M. E.: *Art and Politics*. p. 133.

³⁷ Feltehetőleg ez utalás Šībānī kán mélyen hívó szunnita vallásosságára. Subtelny, M. E.: *Art and Politics*. p. 136. szerint Buhārā-ban tanulta a Korán-olvasást. Vallási irányultságát Kılıç, N.: *Change in Political Culture: The Rise of Sheybani Khan*. In: *L'Héritage timouride. Iran – Asie centrale – Inde XVe – XVIIIe siècles*. (ed. Maria Szuppe). Cahiers d'Asie Centrale No. 3–4. Tachkent – Aix en Provence 1997, p. 64. is kiemeli.

³⁸ Vámbéry Á.: Timur és udvara. In: *Budapesti Szemle*. 1873, p. 135.

pusztában kóborló Majnūn-ként és szegény árvaként ír magáról, akit a kán nagylelkűen befogadott, és támogatott.³⁹ Ezzel szemben Bannāʾī csak nagyon ritkán játszik aktív szerepet, sokkal inkább az események passzív leírója. Bannāʾī Muḥammad Šībānī kánról nagy tisztelettel beszél, ő is a kegyelmes helytartója (*Ḥalīfa-i Raḥmān*) jelzőt alkalmazta rá.⁴⁰ A kánnal kapcsolatban Bannāʾī nál érezhető egyfajta távolságtartás is.

Műveik megírásával céljuk közös volt: Šībānī kán uralkodásának és hódításainak legitimizációja. Mindkettőjükénél megfigyelhetők a dzsingiszida leszármazásra való hivatkozások, amiket Bannāʾī Muḥammad Šībānī kán gyermekkorának leírásakor szerencsés előjelekkel és egyfajta küldetéstudattal is megtold.

Šībānī kán hódításai az esemény- és politikatörténetben éles cezúrát jelentettek, ugyanakkor a kulturális életben bizonyos folyamatosságok is megfigyelhetők.⁴¹ Jól követhető ez két krónikása példáján, sorsuk azt mutatja, hogy létezett egyfajta kulturális kontinuitás a timurida és a sejbánida kor között Közép-Ázsiában, s e folyamatosságot az 1490-es években perifériára szorult költők biztosították.

Mindkét *Šībānīnāma* szövegében jól követhető a legitimációra való törekvés, melynek csak egy töredékét képezi a dzsinigiszida restauráció eszméje, az új uralkodónak bizonyos kulturális és műveltségi feltételeknek is meg kellett felelnie, amire nemcsak a kán költői életműve szolgál bizonyysággként, hanem mecénási tevékenysége is.⁴²

Hivatkozott irodalom

- Ahmedov, B. A.: *Istoriko-geografičeskaja literatura Srednej Azii XVI-XVIII vv. (pis'mennye pamjatniki)*. Taškent 1985.
- Aka, I.: *Mirza Şahruh ve zamanı (1405–1447)*. Ankara 1994. [Mirza Şahruh és kora]
- Arat, R. R. (ed.): *Zahirüddin Muhammed Bâbur. Vekâyî. Bâbur'un hâtirâtı*. Ankara 1946. [Bâbur emlékiratai]
- Barthold, W.: *Uluğ Beg und seine Zeit*. Leipzig 1935.
- Hofman, H. F.: *Turkish Literature – A Bio-Bibliographical Survey*. Section III. Part I. Vol. 5: P-S. Utrecht 1969.
- Judin, V. P.: Šejbani-name. In: Ibragimov, S. K. et al. (szerk.): *Materialy po istorii kazahskih hanstv XV–XVIII. vekov (Izvelenija iz persidskih i tjurkskih sočinenij)*. Alma-Ata 1969, pp. 96–127.
- Judin, V. P.: Šejbani-name. In: Abuseitova, M. H. –Baranova, Ju. G.: *Pis'mennye istočniki po istorii i kul'ture Kazahstana i Central'noj Azii v XIII–XVIII. vv. (bibliografičeskie obzory)*. Almaty 2001, pp. 53–54.

³⁹ Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade*. p. 34.

⁴⁰ Judin, V. P.: *Šejbani-name*.

⁴¹ Subtelny, M. E.: *Art and Politics*. p. 123.

⁴² A patronátus legitimáló szerepéről lásd Subtelny, M. E.: *Art and Politics*. 129. és Kılıç, N.: *Change in Political Culture*. pp. 57–68.

- Kılıç, N.: Change in Political Culture: The Rise of Sheybani Khan. In: *L'Héritage timouride. Iran – Asie centrale – Inde XVe – XVIIIe siècles.* (ed. Maria Szuppe). Cahiers d'Asie Centrale No. 3–4. Tachkent – Aix en Provence 1997, pp. 57–68.
- Levend, A. S.: *Ali Şir Nevâî. IV. Cilt. Divanlar ile Hamse dışındaki eserler.* Ankara 1968. [Ali Şir Nevâî. IV. kötet. Dívánok és a hamsen kívüli művei.]
- Mano, E. (ed.): *Zahîr al-dîn Muḥammad Bābur: Bābur nāma (Vaqāyi')*. Critical Edition based on four Chaghatay texts with Introduction and Notes by Eiji Mano. Kyoto 1995.
- Mano, E. – Kubo, K.: *A Synthetical Study on Centralasian Culture in the Turco-Islamic Period.* Kyoto 1997.
- McChesney, R. D.: Shībānī khān. In: *Encyclopedia of Islam* IX. (ed. By Bosworth et al.) Leiden 1997. p. 426.
- Melioranskij, P. M. (izd.): *Muhammad Salih*": Šejbani-name. Džagatajskij tekst. Sankt-Petersburg 1908.
- Mirzoev, A. M.: *Kamal ad-Din Binai.* Moskva 1976.
- Šams al-Dīn Sāmī: *Qāmūs al-ālam.* IV. H1311/1893–4. [A világ enciklopédiája]
- Storey, C. A.: *Persian Literature – A Bio-bibliographical survey.* II. Special Histories of Persia, Central Asia and the Remaining Parts of the World except India. London 1936.
- Subtelny, M. E.: Art and Politics in Early 16th Century Central Asia. In: *CAJ* 27. 1983, pp. 121–148.
- Thúry J.: *A régi magyar és török hadviselés.* HK 1. 1888, pp. 562–600.
- Vámbéry, H.: *Die Scheibaniade. Ein özbegisches Heldengedicht in 76 Gesängen von Prinz Mohammed Salih aus Charezm.* Budapest 1885.